

željezničkoga kolodvora i stvorena mogućnost dostojne prezentacije svih funkcija muzeja – po principu memorijalnosti, iz aspekta kulturno-povijesne zaštite te iz aspekta humanizacije života grada.

Prema našim programskim orijentacijama, primjereno lokaciji, u samom gradskom središtu, Muzej grada Skopja trebao bi prerasti u muzejski centar u kojem bi, osim muzejskog postava Muzeja grada Skopja iz područja arheologije, povijesti, etnologije i umjetnosti svoje mjesto našao i muzejski postav izraza solidarnosti upućenih Skopju nakon potresa kao i onih koje je Skopje uzvratilo gradovima stradanim od potresa.

Skopje – grad solidarnosti – pobratimio se s više od dvadeset gradova u svijetu, pa bi u ovom prostoru mjesto za prezentaciju našlo i sve ono što građanima omogućuje bolje upoznavanje i komunikaciju s tim gradovima. To je naša obaveza prema građanima Skopja a to zahtijeva i sam čin i svrha bratimljenja s tim gradovima, što prerasta efekt papirnatih protokolarnih dogovora gradskih vijeća.

Sam prostor oko objekta morao bi imati sljedeće kulturne sadržaje: lapidarij s ljetnom scenom, prostor za izložbe na otvorenome, prostor za razne intervencije i happeninge, što će kulturni život pješačke zone Ulice maršala Tita spojiti s kulturnim sadržajima u staroj čaršiji, gdje se nalazi većina objekata u kojima se ostvaruje kulturni život grada. Dajući ovoj lokaciji prvenstveno kulturne sadržaje, u samom će centru grada biti stvoreni uvjeti za nova kulturna gibanja, gdje inače, osim izuzetnih događaja, vlada kulturno mrtvilo.

Svakako, tu treba predvidjeti i druge prateće sadržaje kao restorane, kafiće, prodajne galerije, butike s unikatnim proizvodima, knjižaru, turistička predstavništva i sl., što će pridonijeti većoj dinamici u prostoru i čime će se stvoriti mogućnost za odmor građana.

Sa željom da ovaj prostor pretvorimo u oazu građana Skopja, u našoj je koncepciji posebno mjesto ostavljeno za rješenje hortikulture. Budući da je Skopje zbog svoje industrije jedan od najzagađenijih gradova, stvaranje parka oko Muzeja pridonijelo bi ekološkoj čistoći tog dijela grada.

Potreba za postojanjem novog programa kao i potrebe koje su karakteristične za većinu kuća iz sfere muzejske i kulturne djelatnosti koje rade s publikom a istodobno imaju velike probleme s prostorom za smještaj eksponata te s nužnim prostorima za izlaganje i predstavljanje svojih programa javnosti, stavljaju razmišljanja o njihovom rješavanju u prvi plan. Stvaranje spomenutog centra bilo bi, uostalom, i racionalnije rješenje iz aspekta iskorištavanja prostora, kadra i materijalnih sredstava.

U planiranome muzejskom centru trebao bi se nalaziti arhitektonski muzej, muzej kazališta, muzej željeznice i muzej kinoteke, što podrazumijeva postavljanje njihovih stalnih postava. U dijelu zajedničkih prostorija bile bi prostorije za povremene izložbe, kinodvorane, dvorana za predavanja uz slajd i videoprojekcije, knjižnica koja bi služila svim muzejima, fotostudio s laboratorijem za obradu, kompjuterski centar, zajednički energetski dio koji bi služio svim depovima i stalnim postavima kao i centar osiguranja cijelog objekta.

Korisna površina objekta danas iznosi 2.283 četvorna metra, a preadaptacijom i dogradnjom srušenog dijela dobilo bi se otprilike 6600 četvornih metara korisne površine.

Smatramo da ova ideja barem djelomično ima svoje opravdanje i u ovo doba ekonomske krize u zemlji, a tiče se zajedničkoga korištenja prostorom i opremom. Ne možemo se složiti s time da zbog pomanjkanja sredstava smijemo zanemariti naše kulturno nasljeđe.

Primljeno: 9. 3. 1990.

Prijevod s makedonskog jezika:
Magdalena Apostolova-Maršavelski

SUMMARY

Renovation and transformation of the Museum of the City of Skopje

Kliment Korobar

The Museum of the City of Skopje was established in 1949 and moved from one inadequate facility to another without any possibility of planning a permanent display. After the earthquake in 1963 it was placed into the west wing of the railway station, built in 1938, which is the most distinctive building in the city centre. A concept of its renewal was made, so that the adaptation of the building and some additional construction was to bring an increase in space from 2.283 to 6.600 square metres. The Museum of the City of Skopje is thus to develop into a museum centre and apart from its permanent display of archaeological, historical, ethnological and art exhibits, it is to house the museums of architecture, theatre, railway and the cinema, with their permanent displays. All institutions of the centre are to have some functions in common as well as the facilities: an exhibition hall, a cinema, library etc. The space around the building is to be arranged as a lapidarium with a summer theatre, open air exhibition grounds, an area for various happenings as well as a number of accompanying facilities, including cafeterias and boutiques. The museum is to be surrounded by a park as an ecological contribution to the city.

OSVRT O STALNOME MUZEJSKOM POSTAVU STRUMICA I STRUMIČKA OKOLICA KROZ STOLJEĆA

Aleksandar Cicimov

Zavod za zaštitu spomenika kulture, prirodnih rijetkosti i Muzej Strumica

U ovom osvrtom pokušat ćemo dati cjelovit pogled novoga muzejskog postava Strumica i strumička okolica kroz stoljeća realiziranog u Zavodu za zaštitu spomenika kulture, prirodnih rijetkosti i muzeja Strumica.

Muzej u Strumici osnovan je 1952. godine. U njemu su u stalnom radnom odnosu bila samo dva kustosa kojima je na raspolaganju bio veoma neadekvatan radni prostor. Realizirano je više tematskih i povremenih izložbi a bilo je i pokušaja realizacije stalnog postava, koji su, zbog čestih mijenjanja redom neadekvatnih prostora, bili kratkog vijeka. Godine 1979. Muzej je prerastao u Zavod za zaštitu spomenika kulture, prirodnih rijetkosti i muzej, čime je poboljšana materijalna baza ustanove i stručnost ekipe, a time je skrenuta i pažnja organima nadležnim za rješenje problema prostora te ustanove. Nađeno je solomonsko rješenje da se zgrada u kojoj se danas nalazi Zavod dijeli s Historijskim arhivom. Autor ovog osvrta, koji je dobio zadaću da izradi projekt adaptacije objekta, uzalud je prosvjedovao i isticao apsurd da se u tom prostoru smjeste dvije ustanove, ali, kao i u mnogim drugim slučajevima, bez uspjeha. Obje institucije dijelile su jedan kat i polovicu podrumskih prostorija, čime je projektant stavljen u tešku situaciju da prijašnju školu adaptira u prostor u kojem će neovisno i uspješno egzistirati dvije institucije. Svjestan da je to rješenje na dulji rok, projektant je kod adaptacije nastojao da osigura što više prostora za stalni muzejski postav.

Muzej Strumica – izgled zgrade

Rad na adaptaciji počeo je 1980. godine kada je izvršeno više građevinskih i obrtničkih radova (dograđen je sanitarni čvor, adaptiran dio potkrovlja u radni prostor, izvršeno statičko ispitivanje i pojačanje drvene međukatne konstrukcije, zamijenjeni su podovi, izvedeno je spuštanje stropova, pregrađivanje i otvaranje novih otvora, zamijenjena je stolarija, uvedeni su vodovod i kanalizacija, elektroinstalacija zamijenjena je novom i dr.). Još u toku adaptacije počela je izrada koncepcije za stalni postav koju su timski izradili Jovan Ananiev, arheolog, Georgi Suvariev, etnolog, Dimitar Mančev, povjesničar, i Aleksandar Cicimov, arhitekt. Stručni konzultanti iz Muzeja Makedonije bili su Voislav Sanev, arheolog, Zora Delinikolova, etnolog, i Georgi Miljković, povjesničar.

Predloženom koncepcijom predviđalo se da se daje presjek povijesti Strumice i strumičke okolice od neolita do 1945. godine. Za prikazivanje tako dugog perioda na tako malom prostoru morao se primijeniti način kontinuiranog izlaganja karakterističnih obilježja, tzv. dužinom glavne linije. Izlaganje teče kronološki i u kontinuitetu, s obilježavanjem pojedinih povijesnih razdoblja i njihove refleksije na povijest grada. Za neolit, željezno doba, helenizam, bizantsko i slavensko razdoblje te razdoblje osmanskoga gospodarstva dani su osnovni povijesni podaci s akcentom na ulogu grada u određenom razdoblju što je popraćeno originalnim predmetima materijalne kulture vremena.

Posebni naglasak u postavu je na razdoblju nacionalnog preporoda makedonskog naroda, ilindenskom razdoblju, razdoblju balkanskih ratova te razdoblju između dva svjetska rata i NOB-u. Paralelno s tim, budući da se i kronološki poklapaju, prikazani su seoski namještaj, »kazandžijski« (kazan – velika bakrena posuda) obrt te predmeti upotrebljavani u poljodjelstvu i stočarstvu, kao i narodne (seoske) i gradske nošnje. Primijenjeno interijersko rješenje daje mogućnost za realizaciju osnovne koncepcije prostora te stvara osjećaj većeg i efektnog izložbenog prostora. S vitrinama, čiji se donji dio koristi kao depo, ublažen je problem smještaja vrijednog materijala koji nije izložen. Prostor između reda vitrina i prozora napravljen je da bi se sačuvala fasada objekta kao i da se riješi problem priručnog depoa. Rasvjeta je umjetna i smještena u stropu i u samim vitrinama, čija je gornja površina od mat-stakla pa daje kvalitetnu difuznu rasvjetu. Upotreba reflektora radi naglašavanja određenih eksponata pokazala se nepraktičnom zbog velikih staklenih površina i pojave refleksije. Upotrijebljeni materijali (furnir, staklo, tekstil, eloksirani aluminij) u izvanrednom su skladu i daju određeno dostojanstvo prostoru. Likovno rješenje prati taj sklad nenametljivim tekstovima, legendama i kartama.

Muzej Strumica – detalj stalnog postava

Osim originalnih predmeta, u postavu su upotrijebljene karte, crteži i fotografije, a kao vodič služi kratak tekst u svakoj vitrini, čime je posjetitelju ostavljena mogućnost da se, prema svojoj želji, zadrži pred određenim eksponatom.

Svakako, postav ima i niz nedostataka koji prije svega proizlaze iz minimalnog prostora što je na raspolaganju. Tako, nema dovoljno prostora za veće grupne posjete, pristup postavu je neadekvatan, vitrine su nešto prenatrpane materijalom a i prikazivanje određenih razdoblja je posve fragmentarno. Ali, unatoč navedenim nedostacima, opći dojam stručnjaka i posjetitelja je da je na minimalnom prostoru prikazan presjek kroz kulturno-povijesnu prošlost Strumice i njene bliže okolice.

Primljeno: 8. 1. 1990.

Prijevod s makedonskog jezika:
Magdalena Apostolova-Maršavelski

SUMMARY

The permanent display Strumica and Its Surrounding through Centuries

Aleksandar Cicimov

The Museum in Strumica was founded in 1952, but having been housed in an entirely inadequate building it could not organize a permanent display. In 1979 the museum developed into an Institute for the Preservation of Cultural Monuments and Natural Rarities, and Museum. This situation brought about an improvement in the institution's finances and the professional standards of the staff. The museum was placed in the building of a former school which it shared with the Historical Archives. Adaptation work began in 1980. The concept of the permanent display was created by a team of specialists in various fields. The museums's problem is lack of space for the exhibition of museum objects and for the admission of larger groups of visitors. Nevertheless, even the present insufficient space is used to show a section of the history of Strumica and its surroundings from the Neolithic to 1945.